

Regeringskansliet, Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Er beteckning: S2024/02012

Sammanfattning

Länsstyrelsen ställer sig positiv till utredningens övergripande mål, att bryta en negativ utveckling genom att förebygga och förhindra att barn och unga involveras i kriminalitet och instämmer i att förebygga och förhindra brottslighet bland barn och unga är en mycket angelägen fråga. Länsstyrelsen instämmer vidare i att det i många fall är problematiskt att barn och unga i dagsläget inte alltid får sina behov tillgodosedda på grund av att samtycke från vårdnadshavare saknas till insatser. Länsstyrelsen ställer sig dock tveksamt till att flera av förslagen i utredningen i slutändan leder till att förhindra att barn far illa, involveras i eller ägnar sig åt kriminalitet eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

Länsstyrelsen vill lämna följande synpunkter:

Synpunkter

Kapitel 9 Insatser i öppna former och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare

Utredningen föreslår att socialnämnder ska kunna besluta att vårdnadshavare ska följa en eller flera särskilda föreskrifter. Utredningen för ett resonemang samt har inhämtat kunskap och erfarenheter från kommuner kring anledningar till att vissa vårdnadshavare inte samtycker till insatser. Kommuner har delgivit att anledningarna kan vara många, de delger bland annat att anledningen till att många vårdnadshavare inte tar sitt ansvar och vidtar de åtgärder som behövs, beror på att de saknar förmåga.

Kommunerna vittnar om att det i många fall inte handlar om att vårdnadshavare medvetet undandrar sig ansvar utan om att de av olika skäl inte förmår uppfylla det. Länsstyrelsen anser att kommunernas erfarenhet och upplevelse bör tas i beaktande och att krav mot vårdnadshavare riskerar att träffa fel och bli verkningslösa. Utifrån de anledningar som kommunerna delgivit har länsstyrelsen svårt att se att tvingande beslut med särskilda föreskrifter skulle leda till större möjligheter för vårdnadshavare att efterleva föreskrifterna.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens bedömning att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att kartlägga, analysera och ta ställning till om de insatser i öppna former som erbjuds vårdnadshavare i dag fullt ut möter vårdnadshavares behov av praktiskt stöd och hjälp eller om det finns behov av att utveckla nya insatser.

Kapitel 11 Tillfällig föräldrapenning och kostnadsersättning

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det finns behov av att underlätta och möjliggöra för vårdnadshavare att ta del av insatser i öppna former som har beslutats av socialnämnd. Vidare att en del kopplat till detta kan vara möjligheten för vårdnadshavare som inte finns idag att erhålla tillfällig föräldrapenning när de behöver avstå från arbete för att delta i insatser i öppna former beslutade av en socialnämnd. Det är som utredningen påpekar även viktigt att det i socialtjänstlagen och i lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas ska införas upplysningar om rätt till tillfällig föräldrapenning vid deltagande i insatser.

Kapitel 12 Uppföljning och kontroll av socialnämndernas beslut

Gällande förslag att socialnämnder ska ha möjlighet att kontrollera efterlevnaden av krav riktade mot barn och unga med hjälp av elektronisk övervakning anser länsstyrelsen att stora risker för stigmatisering av barn föreligger om detta blir verklighet. Då elektronisk övervakning i dag kan vara aktuellt för en person som har dömts för brott eller som bedömts riskera begå brott finns det en risk att såväl andra som den övervakade själv kommer att uppfatta sig som kriminell. Detta kan leda till att barn upplever sig bestraffade för utmaningar som vuxna misslyckats med att bistå med stöd kring tidigare under barndomen. Ett annat tungt vägande skäl är skyddet av den personliga integriteten och att det skulle

innebära en väldigt ingripande och oproportionerlig typ av åtgärd i relation till individer som inte är dömda för brott.

Kapitel 13 Konsekvenser vid bristande efterlevnad av socialnämndernas beslut

Länsstyrelsen tillstyrker inte utredningens förslag att en konsekvens av bristande efterlevnad av socialnämndens beslut kan vara att socialnämnden kan förena vissa beslut med vite för vårdnadshavare. Detta utifrån den information från aktörer som utredningen har samrått med har lämnat, att det är relativt vanligt att vårdnadshavare som inte samtycker till de insatser socialtjänsten erbjuder har svaga ekonomiska resurser eller att de är i en socialt utsatt situation. En konsekvens som aktörerna befarar är att dessa familjer hamnar i en sämre situation än vad de redan befinner sig i vilket inte kan antas vara till hjälp till barnet på något sätt.

Övrigt

Länsstyrelsen anser att det är av stor vikt att lagförändringar kopplade till socialtjänstens arbete är i linje med innehållet i den nya socialtjänstlagen. Den nya lagen syftar till att göra socialtjänsten mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad. Länsstyrelsen gör tolkningen att den nya lagen i större mån möjliggör tidiga och lätt tillgängliga insatser på ett nytt sätt samt större möjligheter att jobba med tidiga insatser, vilket till viss del bör kunna motverka de svårigheter som finns idag då vårdnadshavare ej ger samtycke till insatser för barn och unga.

Länsstyrelsen ser positivt på utredningens ambition att möjliggöra stöd tidigare till barn, unga och deras föräldrar och instämmer i att frivilliga insatser fortsatt ska vara socialtjänstens främsta verktyg samt att beslut mot den enskildes vilja endast ska ske i undantagsfall, när frivilliga möjligheter är uttömda. Vidare att inriktning framåt bör vara att säkerställa att tillräckliga resurser för socialtjänsten avsätts för att ge stöd i ett tidigt skede till familjer med barn i behov av stöd.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Daniel Gustafsson med utvecklingsledare för våld i nära relationer Emma Wik som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Stina Esselström och utvecklare inom barnets rättigheter Sara Marklund medverkat.